

MÉS VAL PREVENIR...

DRA. ÀNGELA DOMÍNGUEZ/ DR. JOSEP M. CAPDEVILA/ DR. BENICIO SANZ

Les infeccions per transmissió sexual són la segona causa de malaltia a Europa. La seva incidència, a excepció de la sífilis i la gonocòccia, no para d'augmentar. L'adopció de normes de conducta sexual segures entre els joves pot aturar el seu creixement

Relacions perilloses

Incidència, control i prevenció de les malalties de transmissió sexual

Les malalties de transmissió sexual (MTS) són un conjunt de malalties de naturalesa infecciosa, és a dir, produïdes per agents infecciosos específics, que poden passar d'una persona a una altra a través de les relacions sexuals.

La importància d'aquest mecanisme de transmissió no és igual per a totes elles, ja que en alguns casos les relacions sexuals són pràcticament l'única via per la qual pot contagiar-se la malaltia. Això és el que passa amb la sífilis o amb la gonocòccia. En altres casos, la via sexual és una possibilitat de transmetre la malaltia, però no és l'única. La hepatitis B i la infecció per virus de la immunodeficiència humana són exemples de malalties que poden transmetre's per les relacions sexuals, però que també es transmeten, i fins i tot més freqüentment al nostre país, per l'ús d'agulles i xeringues que hagin estat utilitzades per persones infectades.

Tant un tipus de malalties com les altres tenen en comú el fet que quan una persona sana té relacions amb una altra que està infectada, és a dir que té al seu organisme l'agent infecciós o microorganisme, pot contraure la malaltia.

Una característica que tenen moltes de les malalties de transmissió sexual i que no és exclusiva d'elles, sinó que també passa amb altres malalties infeccioses, és que de vegades no ocasionen cap tipus de molèstia a l'infectat. És a dir, pot ser que una persona infectada es trobi perfectament bé i no presenti tampoc cap tipus de lesió. Però aquesta persona, que evidentment no s'adona de cap risc, té tanta capacitat d'infectar la seva parella com una altra que pugui presentar lesions o que tingui molèsties diverses.

LES MTS CONSTITUEIXEN un problema que afecta la salut dels individus i, per tant, també la salut de la comunitat. A més, quan una dona que està embarassada contrau una malaltia d'aquesta mena, el nadó pot tenir alteracions que de vegades són irreversibles. Se sap que són malalties molt freqüents: a Europa són la segona causa de malaltia, només precedides per les afeccions respiratòries.

A Catalunya la font de dades més important que tenim per conèixer la seva incidència és la notificació obligatòria de malalties. Setmanalment els metges han de notificar als serveis de salut pública el nombre de casos de sífilis, de gonocòccia i de les altres malalties de transmissió sexual (sota aquest epígraf s'ha de declarar qualsevol MTS que no sigui sífilis ni gonocòccia) que veuen. Doncs bé, el nombre total de MTS notificats a Catalunya l'any 1991 ha estat de 13.933, nombre només superat per les infeccions respiratòries i les intestinals. Les tendències seguides per aquestes notifica-

L'any 91 es van notificar a Catalunya 13.933 casos de MTS

■ **Gairebé la tercera part del total de casos de sida detectats al Principat tenen com a únic factor de risc les relacions sexuals amb una persona afectada**

La prevenció és l'única arma eficaç per lluitar contra algunes malalties víriques

cions des de 1982 fins al 1991 dibuixen una corba clarament en ascens.

Crida l'atenció que mentre que la sífilis i la gonocòccia van disminuint, amb les altres MTS passa el contrari: s'hi observa una tendència clarament ascendent. Convé destacar que si bé el valor d'aquesta informació podria semblar limitat perquè no expressa quines són les malalties que estan pujant, té una certa importància perquè indica que excepte la sífilis i la gonocòccia tot un conjunt de malalties que es transmeten per les relacions sexuals estan augmentant.

Si a més aquesta informació es completa amb la que s'obté en els centres del departament de Sanitat i Seguretat Social, on exclusivament es diagnostiquen i tracten MTS (figura 4), es comprèn que ara les malalties d'origen víric tenen una gran importància.

Pel que fa a la sida, s'ha de destacar que del total de casos enregistrats a Catalunya, gairebé la tercera part (30,5%) té com a únic factor de risc les relacions sexuals amb una persona infectada. Concretament, com es pot veure a la taula 1, el 23,8% del total de casos enregistrats corresponen a homosexuals dels dos sexes.

El fet que siguin les malalties víriques les que s'estan incrementant més és important, ja que, a diferència del que passa amb la sífilis i la gonocòccia, no es disposa encara de tractaments eficaços que permetin controlar-les després d'aparèixer. Per tant, les possibilitats de prevenció del conjunt de les MTS al nostre medi han de centrar-se, fonamentalment, a evitar que apareguin nous casos de malaltia.

Des d'aquesta perspectiva, ara més que mai, es pot afirmar que el futur de les MTS a la nostra comunitat depèn que els joves adoptin conductes sexuals segures per evitar el risc de contraure aquest tipus d'infeccions.

ELS TRES SENYALS clínics de presentació més freqüents de les malalties de transmissió sexual (MTS) són l'exsudat genital de l'home, les ulceracions de l'aparell genital i la supuració vaginal (leucorrea) acompanyada o no d'inflamació vulvar.

Les MTS no es presenten exclusivament a l'aparell genital; poden donar lloc a signes cutanis, supuració rectal, artritis, o símptomes d'afectació visceral (dolor abdominal o escrotal).

D'altra banda, no s'ha d'identificar necessàriament l'aparició de signes a l'aparell genital amb una malaltia de transmissió sexual.

1. **SUPURACIÓ GENITAL DE L'HOMME.** La supuració genital (fonamentalment la uretral) és la forma de presentació més freqüent d'una MTS en un home. La majoria de les supuracions de l'home són pato-

■ **Algunes malalties poden passar desapercebudes per a la persona infectada, que, en no detectar-les, pot contagiar la seva parella**

■ **Les MTS no es presenten exclusivament a l'aparell genital**

■ **No s'ha d'identificar l'aparició de signes a l'aparell genital amb una malaltia de transmissió sexual**

MNAC

MÉS VAL PREVENIR...

lògiques encara que algunes poden ser fisiològiques.

Generalment es parla de supuracions genitals gonocòcciques (infecció ocasionada per gonococ) o bé no-gonocòcciques; entre aquestes últimes s'inclouen les causades per alguns bacteris (*Clamídi*s, per exemple), protozous (*Trichomon*es) i fongs (*Candí*des).

Ara es poden diagnosticar les causes de les uretritis en un 75%. Un 25% són inespecífiques, ja que no es pot aïllar el germe causal.

Es molt important localitzar exactament el lloc de supuració. Per dos motius: el primer per tractar-lo adequadament; el segon perquè l'exsudació patològica genital de l'home ens diu quina ha estat la localització anatòmica del lloc on ha adquirit la infecció.

Per exemple, l'exsudat uretral de l'home se sol correspondre amb una infecció del cervix de la dona o amb infeccions laríngees o anals tant de l'home com de la dona, que generalment són asimptomàtiques. La supuració uretral es converteix en el signe guia que permet curar la cervicitis de la dona o l'afectació faríngea o anal de l'home o de la dona.

L'exsudat subpreucial de l'home (les denominades balanopostitis) ens acosten a un diagnòstic de vaginitis en la dona, ja que els agents causals de balanopostitis de l'home són els mateixos que causen vulvovaginitis a la dona.

Són diversos els agents causals de la supuració genital de l'home. La localització i l'aspecte de l'exsudat orienten al seu diagnòstic, però només la pràctica adequada d'una anàlisi de laboratori el pot confirmar.

2. ULCÈRES GENITALS. Les úlceres són un signe freqüent de malaltia de transmissió sexual tant en l'home com en la dona.

Globalment poden dividir-se en dos grans grups: a) les múltiples i doloroses i b) les solitàries i indolores.

Entre les múltiples i doloroses hi ha les causades pel virus de l'herpes simple, possiblement la causa més comuna de lesions ulcerades genitals avui en dia. Una altra forma freqüent d'ulceració superficial genital són les formes erosives d'infecció del gland i la pell de prepuci (balanitis erosives).

Una altra forma d'ulceracions múltiples genitals en l'home és el xancro tou, malaltia típicament tropical que es pot observar en els que tornen de vacances del Tròpic o en els que han mantingut relacions sexuals amb algú que acaba d'arribar d'allà. Ocasionalment s'han vist petites epidèmies per exemple a la demarcació de Barcelona.

Entre les ulceracions solitàries i indolores la més comuna és la causada per la sífilis, malaltia que encara està present al voltant nostre.

Les úniques lesions ulcerades que solen observar-se i diagnosticar-se en la dona són les mateixes de l'herpes simple. La resta de les descrites solen passar desapercebudes.

M.T.S.

PLA DE PREVENCIÓ I CONTROL DE LES MALALTIES DE TRANSMISSIÓ SEXUAL

EVITA LA DIFUSIÓ DE LES MALALTIES DE TRANSMISSIÓ SEXUAL

ATENCIÓ GRATUÏTA I ANÒNIMA

AVUI

3. AUGMENT DE FLUIX VAGINAL DE LA DONA O LEUCORREA. La leucorrea és el senyal clínic que s'observa amb més freqüència en la dona, no només per ginecòlegs, sinó també per metges generalistes, professionals de centres de planificació familiar o de centres de malalties de transmissió sexual.

Els agents patològics que les causen són aquells que produeixen patologia de la vagina com ara *Candí*des, *Trichomon*es o bacteris (*Gardnerella*). Més rarament la leucorrea pot estar causada per microorganismes que produeixen infecció del coll de la matriu com el gonococ o la *clamí*dia.

Igual que en l'home, les característiques del flux vaginal poden orientar el diagnòstic del metge. Així es diu que el flux que ocasionen les *Candí*des és blanc i espès, el de les *Trichomon*es és verd i escumós, i el de la vaginosis per *Gardnerella* és gris i pudorós; però ningú ha de fer un diagnòstic inamovible a base d'aquests descobriments clínics sinó que s'ha de basar en proves de laboratori que són senzilles de fer, de baix cost i molt ràpides.

Gairebé tots els agents patògens que causen leucorrea es transmeten sexualment i, per tant, la/es parella/es de la pacient han de ser examinades i tractades adequadament. El tractament de la parella sense haver estat examinada abans és freqüent però no és gaire aconsellable.

4. BERRUGUES GENITALS. La presència de berrugues genitals és freqüent tant en l'home com en la dona. Es calcula que entre un 1 i un 2 per cent dels adults sexualment actius en tenen.

Aquesta forma de malaltia de transmissió sexual és, sens dubte, la més actual. Encara que no es vegin lesions clíniques, la possibilitat de sospitar de la seva infecció per mitjà de la citologia, que és una tècnica diagnòstica molt utilitzada en les revisions ginecològiques, fa que aquesta infecció ocasionada per un virus (virus de *Papiloma huma*) sigui probablement la malaltia de transmissió sexual més diagnosticada en el nostre medi. Les berrugues genitals són una veritable MTS i s'ha de fer un control periòdic dels contactes, encara que no han de ser tractats si no es té la malaltia.

Les berrugues genitals (genitoanals) donen quadres clínics generalment lleus. El seu veritable problema és la tendència a tornar a aparèixer i també la seva possible associació amb el càncer genital, especialment el del coll de matriu.

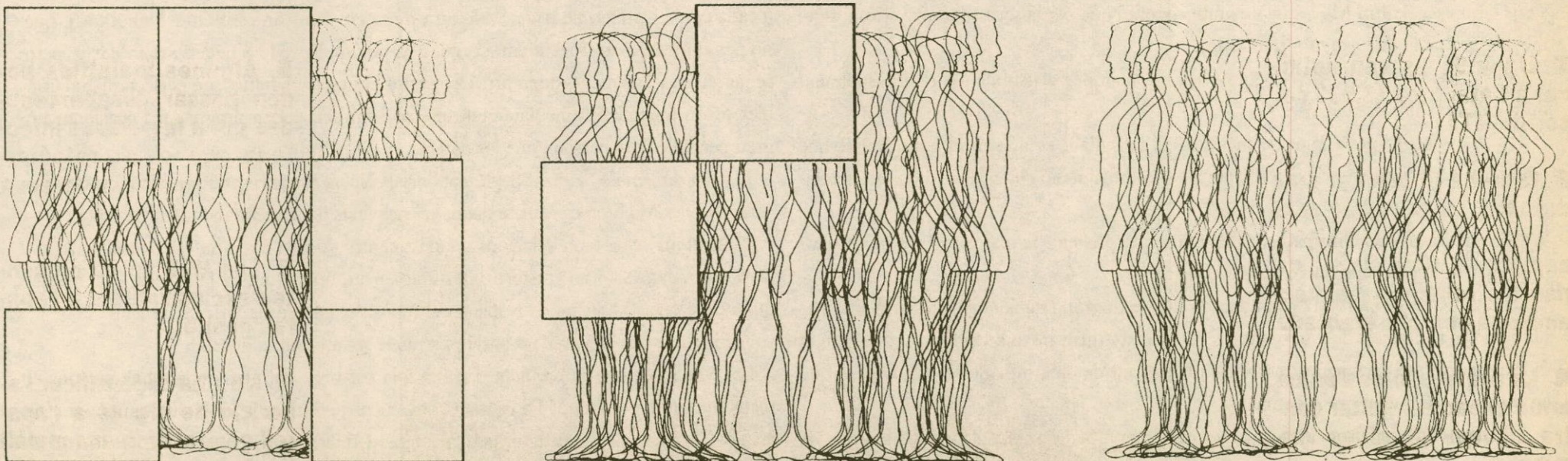
Distribució de casos de sida residents a Catalunya segons la transmissió i el sexe (octubre 1981-juny 1992)

Grup de transmissió	Homes	%	Dones	%	Total	%
UDVP(1) heterossexuals	1814	56,2	439	69,4	2253	58,4
UDVP(1) homo/bisexuals	66	2,0	0	0,0	66	1,7
Homossexuals i bisex.	920	28,5	0	0,0	920	23,8
Heterossexuals	146	4,5	113	17,9	259	6,7
Posttransfusional	11	0,3	14	2,2	25	0,6
Receptors de productes sanguinis	59	1,8	2	0,3	61	1,6
Fills de mares amb risc	43	1,3	40	6,3	83	2,2
Altres (2)	4	0,1	0	0,0	4	0,1
Desconegut	162	5,0	25	3,9	187	4,8
Total	3225	100,0	633	100,0	3858	100,0

Font: Programa de prevenció i control de la sida. Direcció general de Recursos Sanitaris

(1) Usuaris de drogues per via parenteral.

(2) Trasplantaments, plasmafèresi.

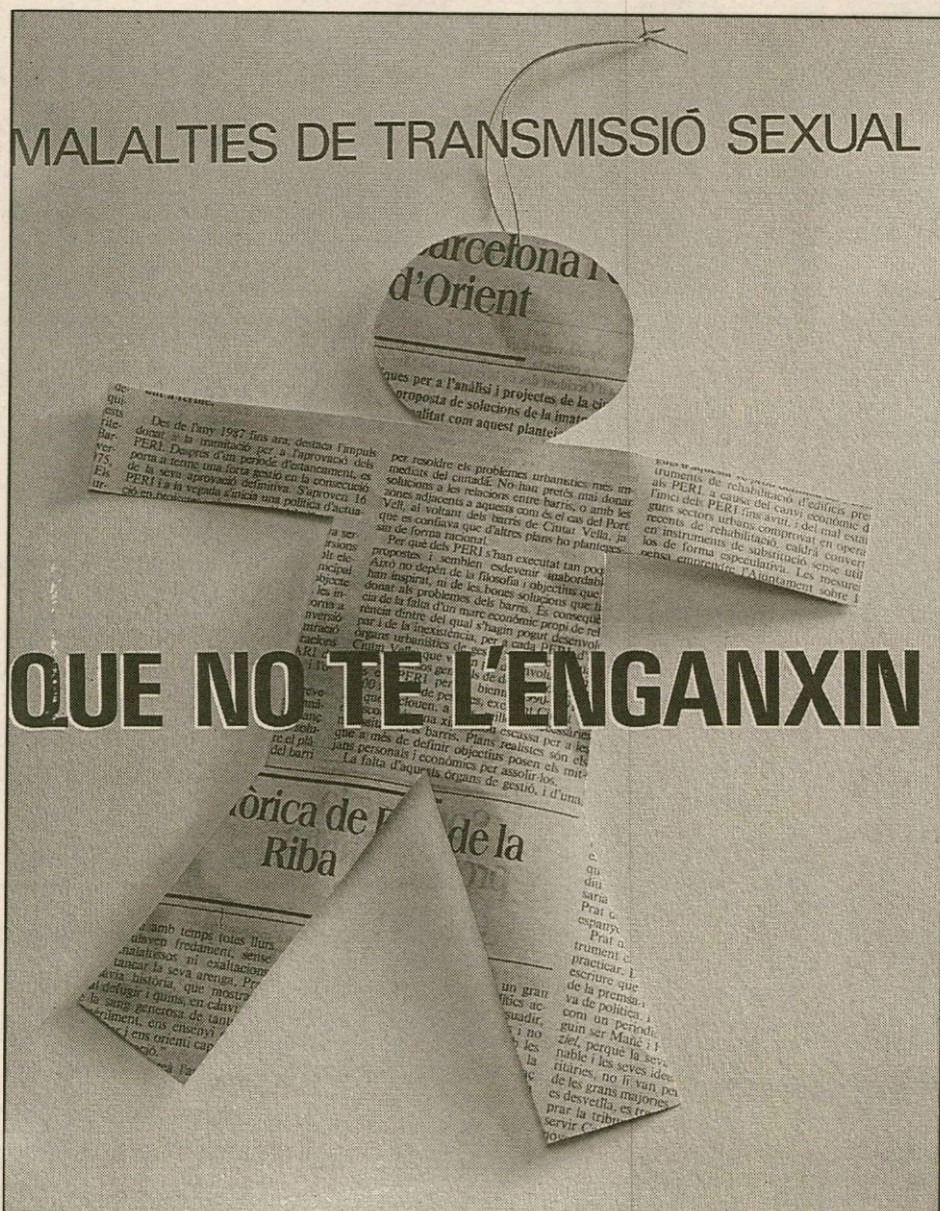

MÉS VAL PREVENIR...

És preferible trigar una mica més però tenir un resultat del laboratori, que no començar un tractament a cegues. Les MTS requereixen tractaments diferents

Les MTS mai no són problemes d'una sola persona. És convenient investigar si la parella també està infectada i, en cas que ho estigui, tractar-la

La millor garantia per no contraure una MTS és formar una parella tancada amb una persona sense cap d'aquestes malalties

Centres de prevenció i control de les MTS del departament de Sanitat i Seguretat Social

■ BARCELONA 1. CAP Les Drassanes. Av. Drassanes, 19-21 (C.P. 08001)
Tel. 441 29 97. Consulta diària de 8 a 19 h.
2. Unitat de MTS. Dispensari Dermatologia Hospital Clínic i Provincial
C. Casanova, 143 (C.P. 08036) Tel. 454 60 00. Consulta diària de 9 a 14 h.

GIRONA. Delegació territorial del departament de Sanitat i Seguretat Social. C. del Sol, 15 (Les Pedres) (C.P. 17004) Tel. (972) 20 00 54. Consulta diària de 9 a 24 h.

TARRAGONA. Delegació territorial del departament de Sanitat i Seguretat Social. Av. M. Cristina, s/n (C.P. 43002) Tel. (977) 22 41 51. Consulta diària de 9 a 11 h.

Consells i mesures per evitar possibles mals majors

La prevenció de les malalties de transmissió sexual es basa en un conjunt de mesures que serveixen per disminuir la probabilitat d'emmalaltir o bé per evitar que una malaltia que ja s'ha adquirit progressi i doni lloc a complicacions.

Per disminuir les probabilitats de contraure una MTS, les mesures que poden recomanar-se d'acord amb els coneixements que avui es tenen són les següents:

1. Procurar reduir el nombre de parelles. És evident que en tenir contacte sexual amb més persones resulta més fàcil que alguna d'elles pateixi una MTS i que pugui transmetre-la.

Sens dubte, la millor garantia per no contraure una MTS és formar una parella tancada amb una persona que no pateixi cap d'aquestes malalties.

2. Evitar les relacions sexuals amb persones que tenen conductes sexuals de risc. És comprèn fàcilment que serà més perillós un contacte amb una persona que pot patir sífilis o qualsevol altra MTS que no amb persones que per la seva conducta sexual sigui molt improbable que estiguin infectades.

Les persones usuàries de drogues i les alcohòliques acostumen a tenir usualment pràctiques sexuals de més risc.

3. Cal evitar les pràctiques de més risc. A la taula 2 es mostra el grau de risc que tenen diferents tipus de pràctica sexual per a la transmissió del virus de la immunodeficiència humana.

4. El preservatiu és l'instrument més eficaç per prevenir la majoria de les MTS sempre que s'utilitzi correctament (taula 3).

Cal utilitzar el preservatiu cada vegada que es tinguin relacions sexuals amb una parella que té conductes de risc o que no es coneix. Altres mètodes contraceptius com el diafragma o els espermicides resulten útils enfront de determinades MTS, encara que en menor grau que el preservatiu.

5. Totes les persones que són promíscues (tenen més d'una parella sexual) haurien de

protegir-se de l'hepatitis B. Aquesta és l'única MTS per a la qual es disposa de vacuna, que és innòcua i altament eficaç.

■ Malgrat les creences populars, mesures com orinar després del coit o rentar-se els genitals un cop finalitzada una relació sexual no tenen cap valor per evitar infeccions.

Tampoc resulta eficaç, des del punt de vista de prevenció, l'administració d'antibiòtics abans o immediatament després del contacte sexual, ja que les diferents malalties requereixen antibiòtics diferents.

Per evitar que una malaltia que ja s'ha adquirit progressi i doni lloc a complicacions, les mesures recomanables són:

1. Acudir als serveis sanitaris sempre que se sospiti un contagi. El tractament que cal donar a cada MTS depèn del microorganisme que l'ha originat. Resulta fonamental recórrer als serveis mèdics per poder tenir un diagnòstic precís i un tractament apropiat a cada cas. És preferible trigar una mica més però tenir un resultat del laboratori, que no pas començar un tractament a cegues, ja que moltes MTS poden assemblar-se però requereixen tractaments diferents. Diverses d'aquestes malalties són perfectament curables si són tractades immediatament; en cas contrari, poden progressar i ocasionar un greu perjudici a la persona que les pateix.

El departament de Sanitat i Seguretat Social disposa d'uns centres per a la prevenció i el control de les MTS on es realitzen aquestes activitats de manera anònima i gratuïta.

2. Abstenir-se de tenir relacions sexuals mentre dura la malaltia. De la mateixa manera que quan es té un trastorn intestinal s'evita o disminueix la ingesta d'aliments, quan es té una MTS s'ha de respectar el repòs sexual per afavorir la curació.

3. Procurar que la parella o parelles sexuals siguin examinades.

Les MTS mai no són problemes d'una sola persona. Per això quan a una persona el metge li diu que té una MTS és molt convenient investigar si la parella també està infectada i, en cas que ho estigui, que es tracti adequadament.